

Γνωμοδότηση της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής με θέμα «Χάραξη στόχων βιώσιμης ανάπτυξης — Η συμβολή της ευρωπαϊκής κοινωνίας πολιτών στις θέσεις της ΕΕ» (διερευνητική γνωμοδότηση)

(2013/C 341/03)

Εισηγήτρια: η κ. **LE NOUAIL MARLIÈRE**

Στις 6 Δεκεμβρίου 2012, και σύμφωνα με το άρθρο 304 της Συνθήκης για τη λειτουργία της Ευρωπαϊκής Ένωσης, η Επιτροπή αποφάσισε να ζητήσει γνωμοδότηση της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής με θέμα

Χάραξη στόχων βιώσιμης ανάπτυξης – Η συμβολή της ευρωπαϊκής κοινωνίας πολιτών στις θέσεις της ΕΕ

(διερευνητική γνωμοδότηση).

Το ειδικευμένο τμήμα «Γεωργία, αγροτική ανάπτυξη, περιβάλλον», στο οποίο ανατέθηκαν οι σχετικές προπαρασκευαστικές εργασίες, υιοθέτησε τη γνωμοδότησή του στις 3 Σεπτεμβρίου 2013.

Κατά την 492η σύνοδο ολομέλειας, της 18ης και 19ης Σεπτεμβρίου 2013 (συνεδρίαση της 18ης Σεπτεμβρίου 2013), η Ευρωπαϊκή Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή υιοθέτησε την ακόλουθη γνωμοδότηση με 92 ψήφους υπέρ, 52 κατά και 21 αποχές.

1. Συμπεράσματα και συστάσεις

1.1 Η ΕΟΚΕ συνιστά τόσο στα ευρωπαϊκά θεσμικά όργανα όσο και στην λεγόμενη «ανοιχτή ομάδα εργασίας», που συγκροτήθηκε από την 67η γενική συνέλευση των Ηνωμένων Εθνών στις 17 Δεκεμβρίου 2012, να απαιτήσουν και να εφαρμόσουν τη μέθοδο των εκ των προτέρων αξιολογήσεων του οικονομικού, κοινωνικού και περιβαλλοντικού αντικτύπου, τόσο κατά τη φάση προσδιορισμού των στόχων βιώσιμης ανάπτυξης, όσο και κατά την παγκόσμια διαπραγμάτευση στόχων που θα κληθούν να αναδειχθούν ως οικουμενικά εφαρμοστέοι, και τούτο προκειμένου να υπάρξουν μέσα εξισορρόπησης των ευνοϊκών ή των δυσμενών διακυμάνσεων που ενδέχεται να προκύψουν ή να συνυπάρχουν μεταξύ κλάδων, γεωγραφικών περιοχών ή πεδίων δραστηριοτήτων.

1.2 Όλα τα κοινωνικά προγράμματα που είναι ουσιαστικής σημασίας για την επίτευξη κάθε στόχου βιώσιμης ανάπτυξης –τόσο αυτά που αφορούν την παιδεία ή την υγεία, όσο και αυτά που αφορούν την ανεργία των νέων– πρέπει να εξαιρούνται, κατά προτεραιότητα, από τις δημοσιονομικές περικοπές.

1.3 Η ΕΟΚΕ υποστηρίζει τη βούληση της ΕΕ να επιδιώξει την υλοποίηση της στρατηγικής «Ευρώπη 2020», αφενός, μέσω του ευρωπαϊκού εξαμήνου, αξιοποιώντας την ευκαιρία που της παρέχεται να του δώσει ιδιαίτερο νόημα προτείνοντας μια κοινωνική, οικονομική και περιβαλλοντική στρατηγική απαλλαγμένη από στεγανά, και, αφετέρου, μέσω της ευρωπαϊκής στρατηγικής για την ολοκληρωμένη βιώσιμη ανάπτυξη.

1.4 Συνιστά τη συμμετοχή της ευρωπαϊκής κοινωνίας πολιτών στην υλοποίηση της εν λόγω στρατηγικής, από κοινού με τις οργανώσεις της κοινωνίας πολιτών (ΟΚΠ), τους κοινωνικούς εταίρους και τις εθνικές οικονομικές και κοινωνικές επιτροπές και παρεμφερείς οργανώσεις.

1.5 Καλεί τα κράτη μέλη και τα ευρωπαϊκά θεσμικά όργανα:

1.5.1 αφενός, να συνεχίσουν με τρόπο δραστήριο τις προσπάθειες σύμπραξης για την ανάπτυξη, μέσω του ευρωπαϊκού προγράμματος δράσης για την αλλαγή και της εξωτερικής πολιτικής για την αναπτυξιακή βοήθεια και συνεργασία, και, αφετέρου, να συνεκτιμήσουν τα δικά τους συμφέροντα και τα συμφέροντα των εταίρων

τους, κατά τις διμερείς και πολυμερείς εξωτερικές εμπορικές διαπραγματεύσεις, με γνώμονα τα οικονομικά, κοινωνικά και πολιτισμικά ανθρώπινα δικαιώματα·

1.5.2 να ενισχύσουν και να σταθεροποιήσουν το ευρωπαϊκό κοινωνικό πρότυπο, ώστε να διαθέτουν μια στέρεα βάση και μια ανταγωνιστικότητα που θα εδράζεται όχι μόνο στην ικανότητα τεχνολογικής καινοτομίας, αλλά και καινοτομίας με στόχο την κοινωνική πρόοδο·

1.5.3 να αναπτύξουν κάθε δυνατή προσπάθεια για την ανάπτυξη μιας πράσινης οικονομίας, αποδοτικής ως προς τη χρήση των πόρων και ως προς τη χρήση πρωτογενούς και δευτερογενούς ενέργειας και επωφελούς για όλους τους πολίτες της ΕΕ, καθώς και –μέσω της δίκαιας μεταφοράς τεχνολογίας– επωφελούς για τις χώρες που είναι εμπορικοί εταίροι της, μιας οικονομίας που θα στηρίζεται σε ενεργειακή μετάβαση προσανατολισμένη προς τον έλεγχο των αναγκών, την προσφορά των καλύτερων τεχνολογιών αποθήκευσης και τις χαμηλές εκπομπές διοξειδίου του άνθρακα (CO₂).

1.5.4 να ενισχύσουν τις δημόσιες υπηρεσίες και τις υπηρεσίες κοινής ωφέλειας, ώστε η Ευρώπη να είναι μια περιοχή δίκαιας ευημερίας και στο εσωτερικό των συνόρων της, αλλά και όσον αφορά την παρουσία της εκτός των συνόρων, στις αντιπροσωπείες της και στη δημόσια συνεργασία της·

1.5.5 να προβούν στον ορισμό δημοσίων υπηρεσιών στην Ευρώπη, σε συνάρτηση με τα θεμελιώδη δικαιώματα που πρέπει να εξασφαλίζονται στους πολίτες της ΕΕ, με τη θέσπιση οδηγίας πλαισίου για τις δημόσιες υπηρεσίες, εγκαταλείποντας τη λογική της αμιγούς αυτορρύθμισης·

1.5.6 να επιβάλουν στις ευρωπαϊκές και στις μη ευρωπαϊκές επιχειρήσεις που δραστηριοποιούνται εντός των συνόρων της ΕΕ να προσδώσουν μια ουσιαστική διάσταση στην κοινωνική ευθύνη των επιχειρήσεων, που θα αφορά το περιβάλλον. Είναι γεγονός ότι οι επιχειρήσεις οφείλουν να λογοδοτούν σχετικά με τις κοινωνικές και περιβαλλοντικές συνέπειες της διαχείρισής τους. Η ευθύνη τους αυτή θα πρέπει να τίθεται με σαφήνεια σε εφαρμογή στην αλυσίδα εντολέα-υπεργολάβων, από το διακρατικό έως το τοπικό επίπεδο, με τρόπο καθιερωμένο, διαφανή και ανιχνεύσιμο. Η διαφάνεια και η ανεξαρτησία πρέπει να ισχύουν επίσης και για τους οίκους αξιολόγησης·

1.5.7 να ενθαρρύνουν και να υποστηρίξουν την ανάπτυξη των ΜμΕ και των επιχειρήσεων κοινωνικής οικονομίας και οικονομίας της αλληλεγγύης·

1.5.8 να παρέμβουν αποτελεσματικά σε θέματα περιβαλλοντικών προκλήσεων, εγγυώμενα ένα πραγματικό οικουμενικό δικαίωμα στην περιβαλλοντική ενημέρωση και μία βελτιωμένη εφαρμογή της σύμβασης του Aarhus, και να αναγνωρίσουν, ειδικότερα, στους μισθωτούς εργαζομένους, δικαιώματα προειδοποίησης για περιβαλλοντικά θέματα·

1.5.9 να αναθεωρήσουν την αποστολή των τραπεζών και να διοχετεύουν την αποταμίευση προς τη βιομηχανία και τη λεγόμενη πραγματική οικονομία, ώστε να διευκολυνθεί η οικολογική μετάβαση και η χρηματοδότηση της κατασκευής και της προσαρμογής κατοικιών, της εκπαίδευσης, των πολιτικών υπέρ της ενέργειας, της ασφάλειας των τροφίμων, της πρόσβασης στο νερό, των νοσοκομείων, των οδικών, λιμενικών και σιδηροδρομικών υποδομών κλπ, που αποτελούν –τόσο στην Ευρώπη όσο και στον κόσμο γενικότερα– απαρέγκλιτες προϋποθέσεις για μια βιώσιμη ανάπτυξη είτε της οικονομίας, είτε της κοινωνίας, είτε του περιβάλλοντος·

1.6 Η ΕΟΚΕ προτρέπει την ΕΕ:

1.6.1 να προχωρήσει με στόχο την επιβράδυνση της κερδοσκοπίας και την προώθηση πιο μακροπρόθεσμων επενδύσεων·

1.6.2 να καταπολεμήσει την άτυπη εργασία, την αδήλωτη εργασία και την πλημμελώς δηλωνόμενη εργασία εντός και εκτός της Ευρώπης, μέσω των ενδιαφερομένων ευρωπαϊκών επιχειρήσεων, προκειμένου να επιβάλει την εφαρμογή των διεθνών κανόνων εργασίας, την είσπραξη των κοινωνικών εισφορών και την καταπολέμηση του «ξελύματος χρήματος», χάρη στη θέσπιση ενός πραγματικού καθεστώτος κυρώσεων και στην ενίσχυση των ανεξάρτητων ελέγχων (επιθεώρηση εργασία)·

1.6.3 να καταπολεμήσει, επίσης, τους ποικίλους τρόπους υποβάθμισης των διεθνών κανόνων εργασίας, απαξίωσης της εργασίας και της αξιοπρέπειας ορισμένων εργαζομένων (όλων εκείνων των οποίων καταπατούνται τα δικαιώματα) και να προωθήσει τη γενίκευση σταθερών θέσεων εργασίας και ασφαλούς κοινωνικής προστασίας, που θα εγγυάται ευημερία και κοινωνική άνεση.

2. Εισαγωγή

2.1 Η απόφαση να κινηθεί μια διαδικασία που θα οδηγήσει στη χάραξη στόχων βιώσιμης ανάπτυξης υπήρξε μια από τις κύριες αποφάσεις της διάσκεψης Ρίο+20. Η εν λόγω διαδικασία ξεκίνησε τον Ιανουάριο του 2013, με τη συγκρότηση ανοιχτής ομάδας μελέτης διακυβερνητικής δομής, που επιφορτίστηκε να υποβάλει έκθεση και πρόταση στη Γενική Συνέλευση των Ηνωμένων Εθνών, στο διάστημα μεταξύ Σεπτεμβρίου 2013 και Σεπτεμβρίου 2014. Σύμφωνα με το τελικό έγγραφο της διάσκεψης Ρίο+20, η διαδικασία αυτή πρέπει να συντονιστεί με τις δραστηριότητες που σχετίζονται με το πρόγραμμα ανάπτυξης για την περίοδο μετά το 2015.

2.2 Η παρούσα γνωμοδότηση συνδέεται με την γνωμοδότηση πρωτοβουλίας του τμήματος NAT με τίτλο «Η πράσινη οικονομία – Προαγωγή της βιώσιμης ανάπτυξης στην ΕΕ»⁽¹⁾, που η ΕΟΚΕ υιοθέτησε τον Ιούνιο του 2013, και με την γνωμοδότηση του

τμήματος REX σχετικά με την ανακοίνωση της Επιτροπής «Αξιοπρέπεις συνθήκες διαβίωσης για όλους: εξάλειψη της φτώχειας και εξασφάλιση βιώσιμου μέλλοντος για τον κόσμο»⁽²⁾. Σε μια ευρωπαϊκή προοπτική βιώσιμης ανάπτυξης, πρέπει να διαφυλάσσεται και να ενισχύεται το ευρωπαϊκό κοινωνικό πρότυπο, ως στοιχείο άρρηκτα συνδεδεμένο με την επιτυχημένη μετάβαση σε μια πράσινη οικονομία. Η αναμονή μιας διεθνούς συμφωνίας σχετικά με τον προσδιορισμό των στόχων βιώσιμης ανάπτυξης (ΣΒΑ) δεν μπορεί να αποτελεί πρόσχημα για την αναβολή ή την περιστολή των δεσμεύσεων που έχουν αναλάβει οι εκβιομηχανισμένες χώρες στα πλαίσια των πολιτικών αναπτυξιακής βοήθειας και συνεργασίας.

2.3 Σύμφωνα με την επιστολή της, με την οποία ζητά την εκπόνηση της παρούσας διερευνητικής γνωμοδότησης, η Επιτροπή συνδέει μεταξύ τους, τους στόχους βιώσιμης ανάπτυξης, την πράσινη οικονομία χωρίς αποκλεισμούς και την εξάλειψη της φτώχειας. Ζητά να προταθούν τρόποι ώστε η οικονομική, η κοινωνική και η περιβαλλοντική διάσταση να ενταχθούν επιτυχώς σε μελλοντικούς καθολικούς στόχους βιώσιμης ανάπτυξης. Επί του προκειμένου, η Επιτροπή θα επιθυμούσε να εμπλουτιστεί ο προβληματισμός με τις απόψεις των διεθνών ομόλογων της ΕΟΚΕ οργανώσεων.

2.4 Η ΕΟΚΕ, με την ευκαιρία δύο συνεδριάσεων του Παρατηρητηρίου Βιώσιμης Ανάπτυξης (ΠΒΑ), προέβη σε ακρόαση εκπροσώπων των κύριων ομάδων (των λεγόμενων «Major Groups») που αναγνωρίστηκαν από τον Οργανισμό Ηνωμένων Εθνών (ΟΗΕ) κατά τη διάσκεψη Ρίο+20.

2.5 Τα Ηνωμένα Έθνη, από την πλευρά τους, συγκρότησαν ομάδα υψηλού επιπέδου, απαρτιζόμενη από εκπροσώπους κυβερνήσεων, η οποία θα προτείνει, τον Σεπτέμβριο του 2013, μία πρώτη έκθεση, ενώ ο κ. Achim Steiner, αναπληρωτής γενικός γραμματέας των Ηνωμένων Εθνών και εκτελεστικός διευθυντής του προγράμματος των Ηνωμένων Εθνών για το Περιβάλλον (UNEP), πραγματοποίησε ομιλία στις 14 Μαΐου, απευθυνόμενος στα μέλη της ΕΟΚΕ και σε άλλους εκπροσώπους της κοινωνίας πολιτών, με θέμα «Προώθηση της ανάπτυξης μετά τη διάσκεψη Ρίο+20». Εξέφρασε την ανάγκη μιας εντελώς ανοιχτής διαδικασίας διαβούλευσης για τους ΣΒΑ, στην οποία θα συμμετέχουν κυβερνήσεις, κοινωνία πολιτών και ιδιωτικός τομέας. Η κ. Kitty van der Heijden, πρεσβευτής βιώσιμης ανάπτυξης για τις Κάτω Χώρες και μέλος της λεγόμενης «ανοιχτής» ομάδας εργασίας, ενημέρωσε επίσης την ομάδα εργασίας του ΟΗΕ σχετικά με την εμπειρία της.

3. Γενικές παρατηρήσεις

3.1 Η ιδέα να συμπεριληφθούν οι ΣΒΑ στη διακήρυξη Ρίο+20 προτάθηκε από τις κυβερνήσεις της Κολομβίας, της Γουατεμάλας και του Περού. Στηριζόμενες στο πρόγραμμα δράσης «21ος αιώνας» και στο σχέδιο υλοποίησης του Γιοχάνεσμπουργκ, οι συγκεκριμένες κυβερνήσεις συνιστούσαν, σε κοινή πρόταση, να οριστεί ένα περιορισμένο φάσμα μετρήσιμων στόχων, ώστε να εξασφαλιστεί μια ανανεωμένη πολιτική κινητοποίηση υπέρ της βιώσιμης ανάπτυξης. Οι τρεις αυτές χώρες της Λατινικής Αμερικής (με τη μετέπειτα συμβολή των Ηνωμένων Αραβικών Εμιράτων) πρότειναν οκτώ πιθανά πεδία δράσης για τους ΣΒΑ: επισιτιστική ασφάλεια, ύδατα, ενέργεια, πόλεις, ωκεανοί, φυσικά συστήματα, αποτελεσματική χρήση των πόρων, απασχόληση.

3.2 Σύμφωνα με το τελικό έγγραφο της διάσκεψης Ρίο+20, που φέρει τον τίτλο «Το μέλλον που θέλουμε», οι ΣΒΑ θα πρέπει:

— να έχουν ως βάση το πρόγραμμα δράσης «21ος αιώνας» και το σχέδιο υλοποίησης του Γιοχάνεσμπουργκ·

⁽¹⁾ ΕΕ C 271 της 19.9.2013, σσ. 18-22

⁽²⁾ ΕΕ C 271 της 19.09.2013, σσ. 144-150.

- να στηρίζονται στις ήδη αναληφθείσες δεσμεύσεις·
- να αφορούν κυρίως τομείς προτεραιότητας με στόχο την υλοποίηση της βιώσιμης ανάπτυξης, σύμφωνα με το τελικό έγγραφο·
- να λαμβάνουν υπόψη, κατά τρόπο ισορροπο, τις τρεις πτυχές της βιώσιμης ανάπτυξης και τα στοιχεία που τις συνδέουν μεταξύ τους·
- να συνάδουν με το αναπτυξιακό πρόγραμμα του Οργανισμού Ηνωμένων Εθνών για την περίοδο μετά το 2015 και να ενσωματώνονται σ' αυτό·
- να μην γίνουν αιτία να παραμεληθούν οι αναπτυξιακοί στόχοι της χιλιετίας (ΑΣΧ)·
- να προβλέπουν την ενεργό συμμετοχή στη σχετική διαδικασία όλων των ενδιαφερομένων, ανάλογα με την περίπτωση, μερών.

Εξάλλου, οι ΣΒΑ θα πρέπει να είναι συγκεκριμένοι, συνοπτικοί, ευνόητοι, ολιγάριθμοι, φιλόδοξοι, παγκόσμιας εμβέλειας και εφαρμόσιμοι σε όλες τις χώρες (λαμβάνομένων υπόψη των ιδιαίτερων χαρακτηριστικών της καθεμίας).

3.3 Θεωρητικά, η Διάσκεψη Ρίο+20 αποτελεί μια νέα εκκίνηση, με χάρτη πορείας όπου εμφανίζεται ένας κόσμος στον οποίο ο κάθε άνθρωπος μπορεί να απολαμβάνει τα δικαιώματά του και να ζει σε συνθήκες ισότητας, χωρίς να πλήττεται από την αδικία της φτώχειας, και σε αρμονική συνύπαρξη με τους πόρους του πλανήτη.

3.3.1 Σύμφωνα με την οργάνωση Oxfam International (Oxfam, Post-2015 Development Goals: Oxfam International Position, January 2013), λόγω χάρη, το πλαίσιο για μετά το 2015 πρέπει να υποστηρίζει το όραμα αυτό, να προσδιορίζει ανάλογους στόχους και να υποδεικνύει λεπτομερώς την πορεία για την υλοποίησή του. Η επίτευξη της ευημερίας για όλους, με σεβασμό στις δυνατότητες του πλανήτη, θα απαιτήσει τον εκ βάρων αναπροσανατολισμό της οικονομικής, κοινωνικής και πολιτικής ανάπτυξης.

3.3.2 Σύμφωνα με τον ίδιο πάντοτε ΜΚΟ, οι συζητήσεις σχετικά με την περίοδο μετά το 2015 χαρακτηρίζονται από αβεβαιότητα σχετικά με τον ρόλο που πρέπει να δοθεί σε ένα ενδεχόμενο «πλαίσιο» και με τον τρόπο κατά τον οποίο ένα τέτοιο πλαίσιο μπορεί να μεταβάλει στην πράξη την κατάσταση των ανθρώπων που ζουν σε συνθήκες φτώχειας. Καίρια σημασία έχει να υπάρξει συμφωνία ως προς τον τρόπο επίτευξης των στόχων, ώστε να μπορέσουν αυτοί να προσδιοριστούν επακριβώς. Οι στόχοι αυτοί πρέπει να τόνωνουν την πολιτική βούληση και τις δημόσιες πρωτοβουλίες που αποβλέπουν στην εξάλειψη της φτώχειας και των ανισοτήτων και στη διαφύλαξη του πλανήτη, με βάση τα εξής:

- διατύπωση κοινού οράματος και κοινών προοπτικών για τις δημόσιες αρχές και τη διεθνή κοινότητα, που θα χρησιμεύσουν ως βάση για ριζικές αλλαγές·

- εξασφάλιση στους πολίτες ενός ισχυρού εργαλείου αγωνιστικής δράσης που θα τους παρέχει τη δυνατότητα να διεκδικούν αλλαγές πολιτικής, να αναγκάζουν τις δημόσιες αρχές και τον ιδιωτικό τομέα σε λογοδοσία, και να αναλαμβάνουν δικές τους πρωτοβουλίες υπέρ της αλλαγής·
- προώθηση αλλαγών σε επίπεδο εθνικών πολιτικών και διαδικασιών λήψεως αποφάσεων, χάρη στην αγωνιστική δράση, στους χρηματοπιστωτικούς κύκλους, στην πίεση εκ μέρους των ομοίων (π.χ. των άλλων χωρών ή σε περιφερειακό επίπεδο), καθώς και στην αύξηση της διαφάνειας και στη βελτίωση της συγκέντρωσης στοιχείων, που θα πρέπει να συνοδεύουν τους νέους στόχους·
- διευκόλυνση του διαλόγου και ενίσχυση της υπευθυνότητας σε όλα τα επίπεδα: ανάμεσα στα κράτη και τους πολίτες τους, στα κράτη και τον ιδιωτικό τομέα, στα κράτη και τους διακυβερνητικούς οργανισμούς, ανάμεσα στους διαφόρους εταίρους της αναπτυξιακής συνεργασίας και ανάμεσα στους πολίτες και τις υπεύθυνες επιχειρήσεις·
- ενίσχυση της ευστοχίας, της συνέπειας και της διαφάνειας των δράσεων των διεθνών θεσμών, όπως τα Ηνωμένα Έθνη και τα διεθνή χρηματοπιστωτικά ιδρύματα.

3.4 Οικολογικός προσανατολισμός των επιχειρήσεων και δημιουργία απασχόλησης

3.4.1 Η βιώσιμη ανάκαμψη της πραγματικής οικονομίας προϋποθέτει κατ' ανάγκη ένα πρότυπο παραγωγής με αποδοτικότερη χρήση των πόρων. Η Ευρώπη θα έπρεπε όχι μόνο να υποστηρίξει ένα πληρέστερο και πιο φιλόδοξο ευρωπαϊκό πολιτικό πλαίσιο για τα κλιματικά θέματα, ώστε να επιτευχθούν οι ευρύτεροι κλιματικοί στόχοι με ορίζοντα το 2050, αλλά παράλληλα να στηρίξει τη βιομηχανική της βάση και τους κλάδους και επαγγέλματα που συνδέονται μ' αυτήν.

3.4.2 Οι κυριότερες προκλήσεις είναι πώς θα επιτευχθεί ο στόχος μιας οικονομίας με αποδοτική χρήση των πόρων και χαμηλές ανθρακούχες εκπομπές και πώς θα γίνει η διαχείριση αυτής της μετάβασης. Πρέπει να δοθεί έμφαση σε δύο στοιχεία: αφενός, στη βιομηχανική πολιτική που θα πρέπει να εφαρμοστεί για την επίτευξη μιας πράσινης οικονομίας που να διατηρεί τη βιομηχανική της βάση και, αφετέρου, στις προοπτικές της απασχόλησης στα πλαίσια αυτά (Béla Galgóczi, Greening industries and creating jobs, European Trade Union Institute, 2012).

3.4.3 Η βιομηχανία επιτελεί πρωταγωνιστικό ρόλο σε θέματα έρευνας και ανάπτυξης, εμπορικών συναλλαγών και, σε μικρότερο βαθμό, επενδύσεων. Η μετάβαση προς μια ανάπτυξη χαμηλών ανθρακούχων εκπομπών, με βελτίωση της ενεργειακής απόδοσης, ανάδειξη του βιώσιμου έργου και προστασία της υγείας, αποκτά πλέον καίρια σημασία.

3.4.4 Η Ευρώπη βρίσκεται αντιμέτωπη με έναν από τους χαμηλότερους ρυθμούς ανάπτυξης που έχει ποτέ γνωρίσει από το 1929. Δύο στοιχεία είναι απολύτως αναγκαία για την επίτευξη των μελλοντικών στόχων και για μια βιώσιμη και διαρκή ανάπτυξη: 1) χαμηλές ανθρακούχες εκπομπές και 2) δημοκρατία.

3.4.5 Η ΕΕ καλείται να συνεχίσει τις προσπάθειες έρευνας και ανάπτυξης, ώστε να δημιουργήσει τον αναγκαίο αριθμό θέσεων εργασίας για τον ενεργό της πληθυσμό, αντιμετωπίζοντας παράλληλα τις μελλοντικές αναπτυξιακές ανάγκες που προκαλεί ο υψηλότερος ρυθμός ανάπτυξης σε άλλες ηπείρους, και τούτο σε ποικίλους τομείς, όπως: υπηρεσίες, παιδεία, υγεία, περιβάλλον, μεταφορές, ενέργεια, στέγαση, αστικοποίηση, γεωργία, διατροφή κ.λπ.

3.5 Η απασχόληση, η κοινωνική ένταξη και η βιώσιμη ανάπτυξη πρέπει να βρίσκονται στο επίκεντρο της δράσης, και σε επίπεδο ΕΕ και σε παγκόσμια κλίμακα

3.5.1 Το Διεθνές Νομισματικό Ταμείο (ΔΝΤ) έχει αναγνωρίσει ότι η «θεραπεία» της λιτότητας ήταν πιο επιθετική απ' ό,τι είχε αρχικά υπολογίσει. Το συμπέρασμα που πρέπει να αντληθεί είναι ότι απαιτείται μείωση της δόσης. Όλα τα βασικά κοινωνικά προγράμματα, είτε αυτά αφορούν την παιδεία ή την υγεία είτε την ανεργία των νέων, πρέπει να εξαιρούνται από τις δημοσιονομικές περικοπές. Οι ανάγκες χρηματοδότησης στα κράτη μέλη της ΕΕ βρίσκονται σε κρίσιμα επίπεδα μετά τη διεθνή χρηματοπιστωτική κρίση, ενώ η αναχρηματοδότηση της πραγματικής οικονομίας δεν καλύπτεται επαρκώς με τη συμφωνία του Ευρωπαϊκού Συμβουλίου για το πολυετές δημοσιονομικό πλαίσιο (ΠΑΠ) της ΕΕ. Τα μέτρα που συνιστούν η «τρίκα» Παγκόσμια Τράπεζα – ΔΝΤ – Συμβούλιο της ΕΕ δεν επιτρέπουν τη δημιουργία των απαραίτητων προϋποθέσεων για την αναθέρμανση μιας βιώσιμης και σταθερής οικονομικής ανάπτυξης.

3.5.2 Η ανάπτυξη έξυπνων κοινωνικών πολιτικών —όπως τα προγράμματα συνδρομής των ανέργων στην εξεύρεση απασχόλησης ή τα συστήματα που παρέχουν κοινωνική ασφάλιση στα πιο ευάλωτα μέλη της κοινωνίας μας— δεν μπορεί να αντιμετωπίζεται αποκλειστικά ως κόστος. Συνιστά επένδυση για το μέλλον.

3.5.3 Οι νέοι έχουν πληγεί όλως ιδιαίτερα, στο σύνολο της ζώνης του ευρώ, με ποσοστά ανεργίας που έχουν φθάσει το 22 % και που ξεπερνούν ακόμη και το 50 % σε χώρες όπως η Ισπανία και η Ελλάδα. Το 2010 το ποσοστό προσωρινής απασχόλησης των νέων ηλικίας 15-24 ετών ξεπερνούσε το 50 %, έφθασε δε σχεδόν το 70 % (Eurofound, Third European Quality of Life Survey, 2012 [Eurofound, Τρίτη Έρευνα για την ποιότητα ζωής στην Ευρώπη, 2012).

3.5.4 Ο πληθυσμός έχει παντού πληρώσει πολύ ακριβά για να επανορθωθούν οι καταστροφικές συνέπειες των πρακτικών των χρηματοπιστωτικών κύκλων που αποδείχθηκαν ανεύθυνες.

3.5.5 Η ΕΕ οφείλει να αποδώσει μεγαλύτερη σημασία στην κοινωνική διάσταση, ιδίως δε στον κοινωνικό διάλογο, όπως προβλεπόταν στον χάρτη πορείας που συνόδευε την ευρωπαϊκή Οικονομική και Νομισματική Ένωση. Πρέπει να συνδράμει τα κράτη μέλη ώστε να θεσπίσουν συστήματα εγγυήσεων για τη νεολαία, να βελτιώσουν τη διαφοροποίηση και την καινοτομία στη βιομηχανία, να ενισχύσουν την αποτελεσματικότητα των υπηρεσιών της αγοράς εργασίας, να αυξήσουν τη δημιουργία απασχόλησης και να τονώσουν την κοινωνική επένδυση (ILO, Guy Ryder, Jobs, social inclusion and growth should top EU agenda, 14 February 2013 – ΔΟΕ, Guy Ryder, Απασχόληση, κοινωνική ενσωμάτωση και ανάπτυξη πρέπει να βρίσκονται στην κορφή της ατζέντας της ΕΕ, 14 Φεβρουαρίου 2013).

4. Οικολογικός προσανατολισμός του ευρωπαϊκού εξαμήνου

4.1 Από τις πρώτες ακροάσεις που διοργάνωσε η ΕΟΚΕ προκύπτει ότι η διάρθρωση μεταξύ των εισηγήσεων της κοινωνίας πολιτών που συγκέντρωσε η ΕΕ και αυτών που ζητούνται βάσει του συστήματος του ΟΗΕ, μέσω άμεσης διαβούλευσης, δεν μπορεί να χαρακτηριστεί ως εύληπτη και διαφανής, όπως δικαιούταν να αναμένει ο Ευρωπαίος πολίτης. Οι εισηγήσεις των οργανώσεων που εκπροσωπούν την κοινωνία πολιτών βρίσκονται δίπλα σ' εκείνες των ομάδων

πίεσης που εκπροσωπούν ιδιωτικά συμφέροντα, στο ίδιο επίπεδο με τις εισηγήσεις των κυβερνήσεων, μέσα σ' ένα χρονοδιάγραμμα που δεν αφήνει πολλά περιθώρια για την οργάνωση συζητήσεων με σεβασμό της ανεξαρτησίας των οργανώσεων και της αυτονομίας του κοινωνικού διαλόγου. Επιπλέον, σε όλη την παρακολούθηση των εργασιών της Διάσκεψης Rio+20, καθώς και των εργασιών της λεγόμενης «ανοιχτής» ομάδας, εμφανίζεται μια εικόνα που παραπέμπει σε προσπάθεια ανακίνησης ενός προκαθορισμένου προσανατολισμού, σαν να έχουν όλα ήδη παιχθεί κάπου αλλού.

4.2 Ευτυχώς, η ΕΕ αποφάσισε να εφαρμόσει όλη τη διαδικασία μέσα από την οικολογική στροφή της στρατηγικής «Ευρώπη 2020» και του ευρωπαϊκού εξαμήνου, προκειμένου να προταθεί μια εναρμονισμένη ευρωπαϊκή πρόταση, με βάση την οποία η Ευρώπη θα ενεργεί και θα εκφράζεται με μία ενιαία φωνή, σε παγκόσμιο επίπεδο.

4.3 Έχει μεγάλη σημασία σήμερα να ενταχθούν οι προβληματισμοί περί βιώσιμης ανάπτυξης στους κύριους τομείς της πολιτικής, οι οποίοι είναι προς το παρόν η στρατηγική «Ευρώπη 2020» και το ευρωπαϊκό εξάμηνο, ως κύριο μέσο διαχείρισής της.

Η ΕΟΚΕ σημειώνει με ιδιαίτερο ενδιαφέρον τις δηλώσεις της Επιτροπής και του Συμβουλίου, που διαβεβαιώνουν ότι τα συμπεράσματα και οι διαδικασίες που συμφωνήθηκαν στη διάσκεψη Rio+20 θα τεθούν σε εφαρμογή και θα αναπτυχθούν στους κόλπους της Ευρωπαϊκής Ένωσης χάρη στη στρατηγική «Ευρώπη 2020». Η ΕΟΚΕ θα επιδείξει άκρα επαγρύπνηση ώστε να βεβαιωθεί ότι αυτό θα επαληθευτεί (Council of the European Union, Rio+20: Outcome and follow-up to the UNCSD 2012 - Συμπεράσματα του Συμβουλίου της Ευρωπαϊκής Ένωσης (Οκτώβριος 2012) – 15477/12).

4.4 Η ΕΟΚΕ παρακολουθεί με ιδιαίτερη προσοχή τη διεύρυνση του κύκλου των φορέων που συμμετέχουν στη διαδικασία του ευρωπαϊκού εξαμήνου. Φέτος, η Γενική Διεύθυνση Περιβάλλοντος συμμετέχει σε αυτήν πιο ενεργά παρά ποτέ. Τον περασμένο Δεκέμβριο, το Συμβούλιο Περιβάλλοντος συζήτησε για πρώτη φορά την ετήσια επισκόπηση της ανάπτυξης. Η ΕΟΚΕ θα συμβάλει ώστε η κοινωνία πολιτών να έχει τη δυνατότητα να εμπλουτίζει τη διαδικασία αυτή με ζητήματα που συνδέονται με τη βιώσιμη ανάπτυξη, και τούτο σε επίπεδο εθνικών οικονομικών και κοινωνικών επιτροπών, ορισμένες εκ των οποίων διαθέτουν πλέον ειδικές αρμοδιότητες επί του θέματος, καθώς επίσης και σε επίπεδο εθνικών συμβουλίων βιώσιμης ανάπτυξης.

4.5 Όσον αφορά την ετήσια επισκόπηση της ανάπτυξης, διαπιστώνεται ότι ο συσχετισμός μεταξύ των διαφόρων κρίσεων —δηλαδή της χρηματοπιστωτικής, της οικονομικής, της κοινωνικής, αλλά και της περιβαλλοντικής— δεν καθίσταται αρκετά σαφής, καθώς επίσης και ότι δεν είναι επαρκής η επίγνωση της απολύτως επείγουσας ανάγκης να υπάρξει σοβαρή πρόοδος προς αυξημένο οικολογικό προσανατολισμό, με βάση μια μεταστροφή του συνόλου της οικονομίας, και τούτο όχι «παρα την κρίση», αλλά επίσης και κυρίως λόγω της κρίσης. Δεν είναι πλέον δυνατό να συνεχίσουμε την ίδια πορεία.

4.6 Σχετικά με την ετήσια επισκόπηση της ανάπτυξης, πρέπει να υπάρξει έκκληση για ομοφωνία της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Η ΕΕ δεν μπορεί να δεσμεύεται στις διεθνείς διαπραγματεύσεις υπέρ του οικολογικού προσανατολισμού της οικονομίας και, από την άλλη πλευρά, να παραμελεί το ζήτημα αυτό στα κύρια έγγραφα της για την οικονομική πολιτική.

4.7 Επί του προκειμένου, η απουσία αναφοράς σε μια έννοια διακεκριμένης ανάπτυξης φαίνεται επίσης κάπως παράδοξη. Πώς μπορεί η ΕΕ να είναι πρωτοπόρος στον διεθνή προβληματισμό σχετικά με τους δείκτες πέρα από το ΑΕγχΠ, και στην έκθεσή της για την ανάπτυξη να αναφέρεται αποκλειστικά στο ΑΕγχΠ; Είναι αλήθεια ότι το έγγραφο εξετάζει τα κοινωνικά προβλήματα, δεν περιλαμβάνει όμως ρητή μνεία στον στόχο που συνίσταται στην ευημερία εντός των ορίων του πλανήτη μας (ο οποίος, ειρήσθω εν παρόδω, αποτελεί και τον τίτλο του έβδομου προγράμματος δράσης για το περιβάλλον).

4.8 Ο προβληματισμός σχετικά με τη σκοπιμότητα της θέσπισης άλλων δεικτών μπορεί ευτυχώς να τροφοδοτηθεί από πολλές αναλύσεις και πρέπει τώρα να καταλήξει σε μία λύση που θα στηρίζεται σε έναν διάλογο όπου θα συμμετέχουν ισότιμα οι θεσμικοί παράγοντες και οι εκπρόσωποι της κοινωνίας πολιτών, μέσα από μια διαδικασία ενσωμάτωσης όλων των ενδιαφερομένων στη διαδικασία λήψης αποφάσεων.

4.9 Η ΕΟΚΕ διαπιστώνει ότι η κατάργηση των επιζήμιων για το περιβάλλον επιδοτήσεων και η επιβολή περιβαλλοντικών φόρων αποτελούν, συστηματικά πλέον, στοιχεία της ετήσιας επισκόπησης της ανάπτυξης και των ειδικών συστάσεων προς τα κράτη μέλη, ενώ φέτος εξετάζονται επίσης τα ζητήματα της διαχείρισης των απορριμμάτων και των λυμάτων, καθώς και η βελτίωση της ανακύκλωσης.

5. Σύνδεση των αναπτυξιακών στόχων της χιλιετίας (ΑΣΧ) με τους στόχους βιώσιμης ανάπτυξης (ΣΒΑ)

5.1 Πρέπει να επιτευχθεί μια καλή συμφωνία σχετικά με τους ΑΣΧ στον προϋπολογισμό της Ένωσης ⁽³⁾

5.1.1 Η μείωση της φτώχειας αποτελεί ζήτημα ισότητας και δικαιοσύνης, που καλύπτει την πρόσβαση σε υπηρεσίες όπως η υγεία και η παιδεία, καθώς και στην απασχόληση. Η ανάπτυξη των ΑΣΧ στηρίχτηκε υπερβολικά στους δωρητές. Για το μελλοντικό πλαίσιο, θα πρέπει να προβλεφθούν τα εξής:

— μεγαλύτερη δέσμευση και μεγαλύτερη συμμετοχή των εταίρων χωρών, οι οποίες και έχουν την τελική ευθύνη για την εκτέλεση του κυριότερου μέρους των εργασιών·

— ενισχυμένο πλαίσιο αμοιβαίας ευθύνης και των δωρητριών και των εταίρων χωρών·

— αναγκαία ευελιξία ώστε οι εταίροι χώρες να μπορούν να προσαρμόζουν τους αναπτυξιακούς στόχους στις εκάστοτε εθνικές ιδιαιτερότητες.

5.1.2 Χάρη σε μια προσέγγιση περιορισμένη σε συγκεκριμένο χρονικό διάστημα και προσανατολισμένη στα αποτελέσματα, οι ΑΣΧ είχαν σημαντική επίδραση στις πολιτικές διεθνούς ανάπτυξης. Η επικέντρωση σε ένα περιορισμένο φάσμα μετρήσιμων στόχων τους επέτρεψε να συμβάλουν στην αύξηση και στον αποτελεσματικότερο προσανατολισμό της αναπτυξιακής βοήθειας. Ωστόσο, όσο πλησιάζουμε στη λήξη της προθεσμίας, που είχε οριστεί για το 2015, καθίσταται προφανές ότι τα αποτελέσματα των στόχων θα είναι περιορισμένα, με επιτυχίες και αποτυχίες.

5.1.3 Οι στόχοι βιώσιμης ανάπτυξης (ΣΒΑ) καλούνται να συμπληρώσουν το υπάρχον φάσμα των στόχων της χιλιετίας. Δύο είναι οι κύριες διαφορές ανάμεσα στους ΣΒΑ και τους ΑΣΧ: οι ΣΒΑ έχουν παγκόσμια εμβέλεια (σε αντίθεση με τους ΑΣΧ που αφορούν κυρίως τις χώρες του Νότου) και περιλαμβάνουν πτυχές πέρα από τον «μετακανόνα» της μείωσης της φτώχειας (φυσικοί πόροι, κατανάλωση, παραγωγή, ενέργεια, δικαιώματα του ανθρώπου κ.λπ.).

5.1.4 Τα δύο προσεχή έτη θα είναι καθοριστικά για τον προσδιορισμό του μελλοντικού προγράμματος δράσης για την ανάπτυξη. Οι δύο διαδικασίες —αναθεώρηση των ΑΣΧ και επισημοποίηση των ΣΒΑ— θα κληθούν να προτείνουν καίριους προσανατολισμούς που θα καθορίσουν τη δομή της βιώσιμης ανάπτυξης μετά το 2015.

Οι προσανατολισμοί αυτοί θα πρέπει να περιλαμβάνουν την εγγραφή της διάστασης της ισότητας των φύλων στον προϋπολογισμό των δημοσίων πολιτικών, κατά οριζόντιο τρόπο, ως πρωταρχικό παράγοντα καταπολέμησης της φτώχειας και των ανισοτήτων ⁽⁴⁾.

Η πρόκληση είναι τεράστια και θα πρέπει να στηριχτεί στην ανανώριση πιο σημαντικού ρόλου στα δικαιώματα του ανθρώπου και στη συμμετοχή των οργανώσεων της κοινωνίας πολιτών στις αποφάσεις, με στόχο μια πορεία που θα επικεντρώνεται στην οικονομία και στις υπηρεσίες ως μέσα ανθρώπινης ανάπτυξης ⁽⁵⁾.

Βρυξέλλες, 18 Σεπτεμβρίου 2013.

Ο Πρόεδρος
της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής
Henri MALOSSE

⁽³⁾ ΕΕ C 271 της 19.9.2013, σσ 144-150.

⁽⁴⁾ ΕΕ C 76 της 14.3.2013, σ. 8.

⁽⁵⁾ ΕΕ C 161 της 6.6.2013, σ. 82,
ΕΕ C 181 της 21.6.2012, σ. 28.